

Kristianstad 2023-06-08

Diariennr S2023/00990

Till

Socialdepartementet

Från

Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA)

Remissvar

SOU 2023:9 Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans

IfA är en nationell organisation för assistansberättigade som arbetar med att förbättra den personliga assistansen. IfA bildades 1994 och har sedan dess arbetat med påverkansarbete, medlemsstöd, information och utbildning kring den personliga assistansen.

Härmed vill Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA) avge följande remissvar angående SOU 2023:9 Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans.

Ställningstagande

IfA tillstyrker utredningens förslag, men lämnar synpunkter på ett antal områden nedan.

Synpunkter

Synpunkterna nedan gäller områden som måste beaktas innan utredningens förslag genomförs.

Numreringen nedan följer utredningens kapitelnumrering.

Områden utanför direktiven som är viktiga att åtgärda

Utredningen tar upp att det finns flera problem som legat utanför direktiven, men som behöver ses över till exempel om vad för behov som ska krävas för att man ska få rätt till personlig assistans, hur behovsbedömningen ska gå till, i vilken utsträckning det ska ske en kontinuerlig omprövning av rätten till assistansersättning och vad som ska räknas som väsentligt ändrade förhållanden (SOU 2023:9 sid 21).

IfA

Stridsvagnsvägen 8 A
291 39 Kristianstad

044 – 12 00 80

www.intressegruppen.info
info@intressegruppen.info

Behovsbedömningen

Viktigast av allt är vad som ger rätt till personlig assistans och i vilken omfattning. Under en lång tid har de assistansgrundande behoven decimerats alltmer. Behovsbedömningen är emellertid ett mycket viktigt område för alla assistansberättigade, för det är den som är avgörande för om assistans beviljas eller inte och om den beviljas i tillräcklig omfattning. Detta hänger ihop med det som utredningen valt att omnämna som "kvalifikationen" för personlig assistans. Den personliga assistansen måste ses i sin helhet. Vi ser många exempel på att den personliga assistansen alltmer delas upp i små tidsbestämda delar och att det leder till mer punktinsatser än en sammanhållen insats.

Vad som sker i livet går inte att förutse eller bestämma i tid och även rutiner har sina avvikelser. För personer som har behov av personlig assistans handlar det ofta om att den personliga assistansen behöver finnas där mer eller mindre hela tiden, därav ligger också snittet på beviljad tid på över 130 timmar per vecka. Att leva med omfattande funktionsnedsättning innebär att det är många situationer i vardagen som blir ogörliga om inte det finns assistans att tillgå. Assistansen skiljer sig på så sätt från hemtjänst. Det behöver också vara väldigt flexibelt vad som ingår i den personliga assistansen.

I behovsbedömningen måste assistansbehoven ses i sin helhet och inte delas upp i små beståndsdelar.

Omprövningar

Sedan april 2018 har det varit stopp i de så kallade tvåårsomprövningarna. Tidigare omprövades assistansbesluten löpande. Det skapade en stor osäkerhet hos assistansanvändarna och det var bra att det blev stopp, men inte bra att det sedan inte vidtagits åtgärder för att någon form av kontinuerlig uppföljning ska kunna ske. **Det behöver således införas någon form av uppföljning av besluten** så att den enskilde kan förlita sig på att myndighetens beslut kvarstår. IfA ser gärna en individuell bedömning av hur frekvent ett beslut ska följas upp, samt att det inte ska göras en helt ny prövning av rätten till assistans om den enskilde inte fått betydligt mindre assistansbehov. Det vi fått erfara de senaste åren är att Försäkringskassan ändå försöker ompröva beslut genom att istället flytta gränsen för vad som ska ingå i väsentligt ändrade förhållanden.

Väsentligt ändrade förhållanden

Omprövning av ett assistansbeslut får endast ske om det föreligger väsentligt ändrade förhållanden. Detta har kommit att allt mer ställas på sin spets de senaste åren, när Försäkringskassan omprövat tidigare beslut och beslutat om ändrat beslut och ibland med åtföljande återkrav, som ibland dessutom sträckt sig tio år bakåt i tiden. Det innebär således att det har ställts stora återkrav till assistansanvändare och assistansanordnare, vilket har lett till en stor rädsla i den personliga assistansen. En rädsla för att göra fel utan att förstå varför, eftersom det för den enskilde eller anordnaren inte alltid har framstått som förståeligt eller rimligt att det ställts återkrav.

Det behöver göras tydligt vad ett väsentligt ändrat förhållande är och att det ska vara kopplat till ett betydligt minskat assistansbehov.

Återkrav

När det gäller på vilka grunder som personlig assistans kan beviljas så behöver också vägas in när behov av assistans ska kunna anses inte ha förelegat. Det är idag en högst viktig fråga då vi fått erfara att det ställs återkrav för tid där assistans har utförts, men Försäkringskassan i efterhand har ansett att personen inte hade rätt till assistansersättning trots att det funnits behov av hjälpinsatser, men kanske inte av den graden som Försäkringskassan anser att man ska nå upp till för att det ska ge rätt till assistansersättning.

I allmänhet finns ett stort bedömningsutrymme när det gäller hur rätten till assistansersättning bedöms. Ett behov kan bedömas olika av olika personer och instanser. Den enskilde kan anse sig ha ett visst behov, anordnaren kan ha kännedom om vissa behov och myndigheterna bedömer utifrån sitt perspektiv på behovet, men således finns olika inställning till behovet.

Försäkringskassan anger själva i sin årsredovisning att assistansersättningen är en förmån med stort bedömningsutrymme (Försäkringskassans årsredovisning 2022 s 46). Det kan då inte åligga den enskilde eller assistansanordnaren att stå risken för att det blir "fel" bedömning och i efterhand bli ersättningskyldig för den assistans som utförs. Det är helt orimligt. Det måste enligt de rådande rättsprinciperna vara så att myndigheten är den som får stå risken för att det kan bli "fel", så länge inte den enskilde medvetet lurat myndigheten. Därför är det viktigt med uppföljning av beslut så det finns möjlighet att fånga upp om behovet minskat enligt Försäkringskassans bedömning. Tidigare rådde den ordningen att om det vid en tvåårsomprövning upptäcktes ett ändrat förhållande så ändrades timmarna från och med det nya beslutet, inte bakåt i tiden. IfA anser att samma ordning ska gälla framgent, dvs att den enskilde eller anordnaren inte ska riskera att utsättas för återkrav när man inte har förstått att det förelegat något fel.

Den personliga assistansen ska vara flexibel för att kunna inrymma livets alla eventualiteter för den som har assistansbehov. Det framgår av Försäkringskassans vägledning 2003:6 avsnitt 11.1.2 där det står att "Ett beslut om personlig assistans ska innehålla information om den yttre ram inom vilken timmarna får användas. Det är sedan den försäkrade som avgör när och på vilket sätt stödet ska ges inom den ram som de beviljade timmarna ger. Det innebär att den försäkrade har stor frihet att använda sina assistanstimmar som hen själv väljer. De begränsningar som finns följer av lag eller annan författning. En begränsning är till exempel att assistanstimmarna måste användas till personlig assistans, och att det krävs särskilda skäl för att ersättning ska betalas ut i vissa fall. Att assistanstimmarna får användas på andra sätt än enligt bedömningen i beslutet är avgörande för att den personliga assistansen ska ge människor möjlighet att leva som andra. Att assistanstimmarna används på andra sätt är aldrig i sig anledning att ompröva beslutet."

Skrivningen i vägledningen är en bra skrivning om den ordning som måste råda kring användandet av assistanstimmar. Men då bedömningsutrymmet är stort och det inte är klart och tydligt exakt när det uppstår (väsentligt) ändrade förhållanden så måste det åligga myndigheten att bära risken. Som det nämnts ovan så finns det behov av att införa ett sätt att följa upp besluten. Det skulle skapa större

säkerhet för myndigheten att assistansbehov föreligger samt omfattningen av det, och det skulle innebära en trygghet för den assistansberättigade och anordnaren att återkrav inte kommer att ställas för det som utförts.

Sjukhusvistelse

Förutom de områden som utredningen själv nämnt som inte löses genom utredningen förslag så vill IfA lyfta behovet av att kunna beviljas assistansersättning under sjukhusvistelse, för samtliga assistansberättigade. Denna fråga är något av en långkörare, där IfA sedan tillkomsten av assistansen har påtalat behovet av att alla assistansberättigade måste kunna känna sig trygga i att få behålla assistansersättningen vid sjukhusvistelse. Att ha ett assistansbehov är inte detsamma som att ha ett vårdbehov.

Sjukvården har en skyldighet att tillgodose personens vårdbehov när den är inlagd, men inte assistansbehovet. Även assistansbehovet måste säkras upp. Särskilt viktigt har det blivit de senaste åren då sjukvården har svårt med att bemanna upp sin egen personalstyrka, och att då dessutom behöva ytterligare personal för att kunna tillgodose personers assistansbehov är inte väl använda resurser för sjukvården. Det skapar också en väldigt instabil situation för den assistansberättigade som känner otrygghet i assistansen kontinuitet och osäkerhet kring om behovet kan tillgodoses. Idag förekommer det att regionerna köper assistans av anordnaren, för att de personliga assistenterna ska finnas på plats. Det är dock inte en särskilt bra lösning eftersom det inte bottenar i någon uttalad rättighet och bedömningarna kan därför göras på väldigt olika sätt, och det åligger egentligen inte regionerna att utföra eller stå kostnaden för personlig assistans. För den assistansberättigade skulle detta behöva lösas genom att man får behålla assistansersättningen vid sjukhusvistelse.

Åldersgränsen

Den så länge omtalade åldersgränsen för personlig assistans finns kvar och borde tas bort. Det borde inte vara kopplat till ålder huruvida personlig assistans kan beviljas. Åldersgränsen har förvisso höjts från 65 år, men att insatsen ska vara beroende av ålder är inte överensstämmande med ett rättighetstänk. Alla personer som uppfyller rekvisiten för att ha rätt till personlig assistans borde kunna beviljas det, oavsett ålder. En omfattande funktionsnedsättning som uppstår är lika ingripande i livet för en 68-åring som för en 65-åring eller yngre person. Alla medborgare borde ha tillgång till samma rättigheter under samma förutsättningar, och där ska ålder inte vara avgörande.

4. Ett statligt huvudmannaskap är att föredra framför alternativen

Likt utredningen så anser IfA att ett statligt huvudmannaskap är att föredra, rentav det enda bra alternativet för huvudmannaskap för den personliga assistansen.

4.5.3. Tillfällig utökning

IfA tillstyrker förslaget att staten ska tillhandahålla tillfällig utökning istället för kommunerna. Försäkringskassan har ingen uppbyggd organisering för detta i nuläget och det är angeläget att detta ska fungera på ett smidigt och enkelt sätt, både administrativt och effektivt tidsmässigt. När tillfälligt behov uppstår så är det ofta samma dag som behovet inträffar. Det måste vara möjligt att helst samma dag kunna få någon slags återkoppling av Försäkringskassan. Risken kan inte förväntas ligga hos assistansanordnaren för det skapar alltför stor osäkerhet för den enskilde, som då blir beroende av anordnarens goda vilja.

Ett bra sätt att hantera tillfällig utökning på är att endera ge den enskilde visst utrymme att gå utöver beviljat antal timmar vid behov, förslagsvis till en viss procentsats, men beroende på hur omfattande behovet är, kan det behövas ytterligare utökning. Ett alternativ kan också vara att i beslutet ange vissa förutsättningar när tillfällig utökning beviljas, t ex sjukdom om personen vanligtvis vistas i skola eller daglig verksamhet men behöver utökning om hen måste stanna hemma, eller t ex när en resa ska genomföras och behov av ytterligare assistans uppstår.

4.5.4. Vid ett statligt huvudmannaskap ska arbetsgivarna ansvara för sina assistenters sjuklönekostnader

IfA tillstyrker förslaget om att sjuklöneansvaret ska läggas på assistansanordnaren. Det är rimligt att arbetsgivaren står för sjuklönekostnaderna. Ett eget sjuklöneansvar kan stärka incitament till aktiva insatser för att sänka ohälsotalen samt minska den komplicerade sjuklönehantering som sker idag.

IfA ställer sig kritisk till nivån i förslaget på den ökning av schablonersättningen som utredningen lägger fram. Schablonersättningen är redan idag alldeles för låg och enligt de siffror som IfA fått ta del av kring sjuklönekostnader hos assistansanordnare så är den föreslagna nivån alldeles för låg. Nivån måste rimligen motsvara de sjuklönekostnader som föreligger. Uträkningen måste göras utifrån en acceptabel nivå, även om ambitionen inte är att ersätta alla tänkbara kostnader hos samtliga assistansberättigade.

Utredningen föreslår en ökning om 4,35 kr i 2022 års nivå. Förslaget bygger på siffror hämtade från 32 olika kommuner och bygger på ansökta nivåer. Utredningen har därmed missat delar av assistansordnarnas sjuklönekostnader menar IfA. Det rör sig om:

- Kommunen ersätter endast timmar då vikarie satts in även om det för assistansanordnaren finns sjuklönekostnader som inte täcks av schablonersättningen då ordinarie assistent är sjuk. Det kan handla om en situation där ingen vikarie har hittats eller där en person i den assistansberättigades närhet har gett stöd men inte varit anställd med flera situationer.
- Sjuklönekostnader där assistansanordnaren pga för krånglig administration inte har fullföljt en ansökan till kommunen.
- Semesterlönekostnad för sjukskrivna (dag 15 – 180), anställda som är föräldralediga och/eller är hemma för tillfällig vård av barn och där ett semesterlöneansvar utgår enligt semesterlagen.
- Sjuklönekostnader som inte har beviljats av kommunen på grund av bristande underlag mm.

Utöver dessa konkreta situationer har enskilda medlemmar i IfA samt nätverksanslutna assistansanordnare observerat ett nytt och förändrat beteende bland anställda efter pandemin. Många anställda tenderar att sjukskriva sig i större utsträckning. Vi tror att det kan bero på ett ansvarstagande som stärkts under pandemin med syfte att inte riskera smitta assistansanvändaren eller kollegor.

Utifrån ovan angivna skäl önskar vi att den föreslagna höjningen av schablonen till följd av förslaget ses över ytterligare. En kontroll kring nivån på sjuklöner som helhet kan göras genom att kontrollera inrapporterad sjuklön hos Skatteverket. Att komma ihåg är då att inte alla kostnader kring sjuklönerna finns med i det som redovisas till Skatteverket, såsom arbetsgivaravgifter och försäkringar, men det ger en gemensam och korrekt siffra att utgå från.

Egna arbetsgivare och sjuklönekostnader

Utredningens förslag gällande lösning för egna arbetsgivare är inte klarlagd. Enligt förslaget ska egna arbetsgivare använda beviljad tid för den assistent som är sjuk, så som det är idag, men det återstår att lösa hur vikarien ska finansieras. Ska den enskilde använda av beviljad tid även för vikarien? Då kommer den beviljade tiden inte att räcka till och då måste en tillfällig utökning ske varje gång som en assistent är sjuk och vikarie anlitas. Det kommer att leda till onödig administration om både Försäkringskassan och den enskilde ska ansöka och handlägga detta vid varje sjukdomstillfälle bland assistenter hos egna arbetsgivare. Det måste finnas en mer automatiserad lösning. Förslaget måste tydliggöras för att lösningen ska vara fullständig och hanterbar.

4.5.5. Kommunen ska även fortsättningsvis ansvara för att utföra assistans om den enskilde begär det

IfA tillstyrker förslaget och anser att det är ett absolut nödvändigt förslag. Det måste alltid finnas en yttersta garant för den personliga assistansen ska kunna utföras. Den assistansanordnare som den enskilde väljer - majoriteten väljer privata anordnare - har förstås ett ansvar för att se till att personlig assistans utförs tillfyllest, men det kan uppstå situationer då den personliga assistansen inte fungerar eller att anordnaren inte tar sitt ansvar, och då behöver den assistansberättigade kunna vända sig någonstans för att den personliga assistansen ska kunna utföras.

Under pandemin blev det också tydligt att det är viktigt att det finns en aktör som man kan vända sig till i krissituationer. Det krävs förstås att även en privat aktör har en krisplan och ska kunna hantera situationen, men kommunen behövs som en yttersta säkerhetslina för den enskilde. IfA är medveten om att många kommuner anser sig ha svårt att kunna lösa situationen snabbt om de blir kontaktade angående en akut situation, men likväl har kommunerna bättre möjlighet att ha denna beredskap än någon annan aktör, om assistansen havererar hos en privat anordnare, eller att t ex tillståndet dras in för den privata anordnaren. IfA skulle gärna se att kommunerna dessutom arbetade upp en bättre beredskap och samverkan för hur den personliga assistansen kan lösas på ett bra sätt vid krissituationer.

En privat anordnare kan säga nej till vissa assistansberättigade som kunder och om den assistansberättigade inte kan vända sig till kommunen så skulle den enskilde stå utan anordnare, eller med den enda lösningen att bli egen arbetsgivare, vilket inte alltid är önskvärt.

5. En kvalifikation för personlig assistans

Personlig assistans är en rättighet för personer med omfattande funktionsnedsättning som är i behov av stöd och service för att få livet och vardagen att fungera. För att avgöra vilka personer som omfattas har man i förarbetena försökt definiera vilka behov som det ska handla om för att vara berättigad till personlig assistans. Vid assistansens tillblivelse fanns inte 9 a § LSS som kom att dela upp assistansbehoven i grundläggande behov och andra personliga behov. Sedan tillkomsten har det tvistats om vilka grundläggande behov som ska ingå och hur omfattande de ska vara. De befintliga grundläggande behoven avgränsar väl den grupp som är avsedd ska ha rätt till personlig assistans, men tidsomfattningen av dessa behov borde inte ha så stor betydelse som den har idag, och man borde inte stycka upp behoven i detalj där bara vissa moment räknas. IfA vill se att behoven ses i sin helhet och att det inte ska låsas fast vid minuträkning av behoven.

IfA hade gärna sett att man beaktar kvantitativa och kvalitativa aspekter utan en gräns om särskild omfattning i tid så det går bättre ihop med det som var tanken kring lagens tillkomst. Det som i lagen kommit att kallas för grundläggande behov är också en konstruktion som egentligen inte stämmer överens med de grundläggande tankarna kring den personliga assistansen och t ex Funktionsrättskonventionen. Därför borde konstruktionen med grundläggande behov tas bort och istället borde ett fokus läggas på just en helhetssyn på personens behov utifrån kvalitativa och kvantitativa aspekter.

Funktionsrättskonventionens artikel 19

Artikel 19 i Funktionsrättskonventionen handlar om rätten att leva ett självständigt liv och delta i samhället. I den [allmänna kommentaren nr 5](#) till artikel 19 definieras personlig assistans. Där framgår bl a med personlig assistans avses personstyrkt/användarstyrkt stöd från en människa som en person med funktionsnedsättning har tillgång till och som fungerar som ett verktyg för att leva självständigt.

Enligt Funktionsrättskonventionen ska alla personer som har behov av personlig assistans kunna beviljas det. Konventionen delar inte upp behoven i grundläggande och andra personliga behov. Det finns därför anledning att ta bort uppdelningen i den svenska lagstiftningen.

5.2.2. Hur bör man tänka inför en ny kvalifikation?

Från utredningen: I våra intervjuer med privata och kommunala assistansanordnare har det kommit fram att det är svårt att med god kvalitet utföra små beslut om personlig assistans (uttryckt som antal timmar per vecka) eller beslut där en litet antal timmar är uppdelat över flera tillfällen under ett dygn. Anordnarna menar att om besluten är små eller uppbrutna över dygnet är den insats som de kan ge snarare en hemtjänstliknande insats än personlig assistans (SOU 2023:9 s 166).

IfA anser att det är viktigt när omfattningen av personlig assistans ska bedömas, att inte enbart så kallad aktiv tid räknas, det vill säga tid när den personliga assistenten utför något praktiskt. Även tid när den personliga assistenten behöver finnas till hands måste räknas in i omfattningen av behovet

av personlig assistans. Det är innebörden av att den personliga assistansen ska vara en sammanhållen insats och inte delas in i punktinsatser. För att den enskildes liv ska fungera så innebär det ofta att personlig assistans behövs under stor del av dygnet. Annars riskerar den enskilde att bli väldigt begränsad i sin tillvaro och det blir inte möjligt att uppnå lagens intentioner om att kunna leva som andra och vara fullt delaktig och jämlik i samhället.

5.2.3. Tre alternativ till kvalifikation

Den kvalifikation som utredningen föreslår utgår från kvalitativa och kvantitativa aspekter, vilket är positivt, men utredningen anger också att det ska vara samma tillämpning som kommunerna har idag och det gör det inte särskilt säkert för den enskilde att exakt veta var gränsen går för att ha rätt till assistansersättning. Om samma praxis ska gälla kommer det i sådana fall att medföra att det fortsatt blir en ganska hög tröskel på de grundläggande behoven för att kvalificera sig till personlig assistans. Utredningens huvudförslag riskerar att i stort sett gå ihop med förslag nr 3 om grundläggande behov på 7 timmar per vecka. Praxis ligger däromkring idag.

Om man inte tänker sig en annan tillämpning än den som gäller för kommuner idag så vore utredningens förslag nr 2 vara bättre, det vill säga minst 3 timmar grundläggande behov eller 20 timmar sammanlagt assistansbehov per vecka. En gräns om 3 timmar skulle vara mer rimlig än en gräns om närmare 7 timmar på grundläggande behov.

Situationen kompliceras av att det är stopp i tvåårsomprövningarna, för sedan dessa stoppades har det tillkommit mer restriktiv praxis kring det grundläggande behovet personlig hygien, men eftersom det är stopp i tvåårsomprövningarna så har vi inte sett full verkan av denna prejudicerande dom. Risken finns att personlig hygien skulle bedömas annorlunda för många personer idag och därmed leda till mindre tid på personlig hygien vid en omprövning och därmed kommer sannolikt ett antal personer också hamna under gränsen för kvalifikationen, på ett sätt som inte kan vara avsett när det gäller kretsen personer som ska ha rätt till personlig assistans.

Det är därför angeläget att tydliggöra att behoven ska ses i sin helhet och inte delas upp i små beståndsdelar. Detta måste vägas in i överväganden kring vilken kvalifikation som ska gälla.

6. Kommunerna ska inte längre medfinansiera assistansersättningen

IfA har inga åsikter kring att kommunerna inte ska medfinansiera assistansersättningen. Det har tidigare funnits en tanke om att kommunerna ska ta del i ansvaret kring finansiering eftersom det handlar om kommunens medborgare, men förhoppningsvis kan kommunerna prioritera att stärka de andra LSS-insatserna istället om de inte har betalningsansvar för den personliga assistansen. Det är till gagn även för den personliga assistansen om andra insatser fungerar bättre och håller hög kvalitet, så att personer inte söker sig till assistansen på grund av andra bristande insatser.

7. Förbättrade möjligheter att säkra god kvalitet i personlig assistans

God kvalitet i den personliga assistansen är en självklarhet för oss på IfA. För ett antal år sedan började man tala om att definiera vad god kvalitet egentligen innebär och vem som ska fastställa det. IfA utgår alltid från ett assistansanvändarperspektiv på den personliga assistansen och med det innebär det att självbestämmandet står i fokus, så det måste också vara utgångspunkten när man talar om personlig assistans och kvalitet.

Sen kan man förstås också tala om kvalitet kopplat till själva verksamheten, t ex ett systematiskt kvalitetsarbete, för att allt ska fungera på ett bra sätt. De båda delarna behöver gå hand i hand, så att både själva den personliga assistansen håller god kvalitet och assistansanordnarens arbetssätt håller god kvalitet.

7.5.2. Ett förtydligande av god kvalitet i personlig assistans

Den personliga assistansen utgår från den enskildes självbestämmande. Det vill säga att den enskilde ska ha möjlighet att så långt det är möjligt styra över sin egen tillvaro och hur man vill leva. Kopplat till assistansen gäller detta att kunna avgöra vad som ska utföras, vem som ska utföra det, när det ska utföras och hur det ska utföras. Detta är delar som personer med omfattande funktionsnedsättningar genom historien inte haft möjlighet att styra över i sitt liv.

I den personliga assistansen är detta viktiga grundstenar och i den allmänna kommentaren nr 5 till artikel 19 i Funktionsrättskonventionen anges att "Tjänsten måste kontrolleras av personen med funktionsnedsättning. Det betyder att hen kan beställa tjänsten från olika leverantörer eller själv fungera som arbetsgivare. Personer med funktionsnedsättning har möjlighet att skraddarsy tjänsten, det vill säga att utforma tjänsten och bestämma av vem, hur, när, var och på vilket sätt tjänsten ska levereras samt att instruera och styra tjänsteleverantörerna."

IfA ser väldigt positivt på att utredningen har hörsammat assistansanvändarrörelsen i att tydliggöra i lagstiftningen vad som avses kring assistansens kvalitet med utgångspunkt i den enskildes självbestämmande. Det är viktigt att den personliga assistansen bibehåller tanken kring att dessa grunder. Det innebär också att kontrollen av kvaliteten inte får bli en begränsande kontroll som går ut över den assistansberättigade. Det är den enskildes frihet och valfrihet som också är viktiga komponenter i att kunna utforma ett självständigt liv.

Det är bra att Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag med att fortsatt arbeta med att förtydliga och ge stöd kring god kvalitet i den personliga assistansen. Det måste självklart ske i samarbete med funktionsrättsrörelsen och assistansanvändarrörelsen, där vi på IfA anser oss ha en självklar roll då det är våra medlemmar det handlar om. Det bör i instruktionen till myndigheten framgå att arbetet ska ske i samarbete med berörda organisationer och personer.

8. Överföring av ansvar och beslut från kommunerna till staten

Vi en övergång från kommunen till staten så ska de allra flesta besluten föras över till Försäkringskassan. Det är viktigt vid en övergång att beslutet inte leder till en senare problematik för assistansanvändaren eller anordnaren.

8.2.5. Överföring av beslut för personer som bor i gruppboad

Det förekommer ett fåtal beslut om personlig assistans för personer som bor i gruppboad. Den personliga assistans det då handlar om är när personen vistas utanför sin gruppboad, t ex vid aktiviteter, besök eller semester/lov på annan plats än i gruppboaden. Behovet av personlig assistans föreligger då fortfarande för dessa personer utanför boaden och att dessa personer inte fortsatt skulle få ha kvar sitt assistansbeslut vore drastiskt och går emot rättighetslagstiftningen.

Liksom nedan nämns kring vissa beslut som kommunen fortsatt ska ansvara för så behöver det framgå enligt vilken lagstiftning som kommunen ska fortsätta ansvara för besluten, om dessa personer inte ska omfattas av det statliga huvudmannskapet. IfA anser att beslut för personer som bor i gruppboad och har behov av personlig assistans utanför gruppboaden ska ingå i kretsen av personer som omfattas av det statliga huvudmannskapet, besluten blir bara inte så omfattande, eftersom den största delen av assistansbehovet torde vara tillgodosett genom den tid som personen är i sin gruppboad. Det handlar om personer som har omfattande funktionsnedsättning och rimligen måste kunna beviljas personlig assistans när det finns behov.

8.4.1. Omprövningen i överförda ärenden ska begränsas i tid

Enligt utredningens förslag ska det vid en överföring av besluten finnas en begränsning för Försäkringskassan bakåt i tiden när det gäller att beakta väsentligt ändrade förhållanden.

Säkerhetsspärr bakåt

IfA anser att det vid överföringen av beslut är viktigt att de beslut som förs över inte "ärver" någon risk för återkrav. När ett beslut förts över till Försäkringskassan behöver det finnas en **säkerhetsspärr bakåt** för att inte återkrav ska kunna uppstå. Det skapar en oerhörd instabilitet i assistansen när assistansanvändare och assistansanordnare upplever att det finns risk att det kan uppstå ett återkrav. Om beslut som förs över skulle medföra en risk för återkrav för att de är fattade på "fel" grunder så kommer det att bli oerhört svårt för assistansanvändare att anlita en anordnare som vill utföra assistansen. Om ett beslut finns vara felaktigt efter omprövning så måste det nya beslutet gälla framåt, inte bakåt i tiden. En spärr bakåt är därför helt nödvändig.

8.4.2. En mer långtgående omprövningskyldighet behövs i vissa fall

IfA anser att det bör finnas möjlighet till en mer långtgående omprövningsmöjlighet i de avseenden som utredningen tar upp, då grund för personlig assistans överhuvudtaget inte föreligger.

8.6.3. Kommunen behåller ansvaret för vissa ärenden

De beslut som kommunen fortsatt ska ansvara för när det gäller personlig assistans, måste vila på någon laglig grund. Utredningen tycks avse att kommunen fortsatt ska vila sina beslut på nu gällande regler för personlig assistans enligt LSS, men detta kommer inte att vara hållbart i längden. Kommunernas beslut är dessutom ofta tidsbegränsade, så när tiden för beslutet löper ut, hamnar den enskilde i ett rättslöst läge kring fortsatt insats. Utredningen anser möjligen att kommunen ska fatta beslut enligt socialtjänstlagen istället, så kallad "hemtjänst i assistansliknande form", men detta är inte säkert för den enskilde då personlig assistans inte är en uttalad rättighet enligt socialtjänstlagen. Glappet mellan personlig assistans och andra insatser är ett problem då insatser enligt socialtjänstlagen inte är tillräckligt för att den enskilde ska kunna leva ett självständigt liv utan begränsas i sina rättigheter.

Assistansliknande insatser som ska utföras med stöd av socialtjänstlagen kräver dessutom att den utförare som personen vill anlita, har tillstånd att bedriva hemtjänst. En person som redan har anlitat en anordnare för att utföra den personliga assistansen kan då behöva byta anordnare om den inte har tillstånd att bedriva hemtjänst. Det kommer således att begränsa den enskildes valfrihet och begränsa antalet utförare samt möjligheten att utforma och påverka insatsen.

Att kommunen fortsatt ska ansvara för vissa beslut när personer inte kvalificerar sig till personlig assistans måste stödjas av lagstiftning på ett tydligare sätt än genom insatser enligt socialtjänstlagen, kanske genom en ny insats enligt LSS eller genom en form av förstärkt ledsagarservice enligt LSS. Det har inte legat inom ramen för utredningens direktiv att föreslå andra insatser, men det måste vara tydligt både för den enskilde och de myndigheter som ska hantera insatsen vad som ska gälla framöver och vilken lagstiftning besluten ska grundas på.

9. Förslagets kostnader och konsekvenser

För att Sverige till fullo ska leva upp till sina åtaganden enligt Funktionsrättskonventionen och de utlovade målen i funktionshinderspolitiken behövs tydliga politiska signaler om att det finns en reell avsikt att målen ska uppnås. För det behövs också att det avsätts de medel som behövs för att det ska vara möjligt att uppnå de mål som är avsedda. Det fortsatta arbetet med detta hindrar dock inte att man går vidare med Huvudmannaskapsutredningens förslag, men utredningens förslag är inte tillräckliga och arbetet får inte stanna av. Parallellt med genomförandet av huvudmannaskapsutredningens förslag behöver fler, ovan nämnda områden, stärkas kring den personliga assistansen. Det krävs handling framåt.

Sophie Karlsson
Ordförande
Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA)